

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 2. De Constitutionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

rus & perfidiae defendenda disputetur. *d. l. Nemo.* Alias ad confusiones haereticorum & veritatem eliciendam disputare licet.

4. Hujus verò Fidei professionem facere tenentur, in primis electus seu promovendus ad Episcopatum Conc. Trid. Sess. 24. cap. 1. *De reformat.* Item provisus de Canonicibus & dignitatibus in Cathedralibus Ecclesijs, non tantum coram Episcopo, seu ejus Officiali, sed etiam Capitulo, sub poena non faciendi fructus suos, non suffragante eis possessione, Conc. Trid. *d. Sess. 24. cap. 12. §. provisus De reformat.* Sic refert Franc. Zypaeus *De iure Pontificio nono lib. 1. hoc tit.* Carolus Magnus jam olim sanxisset, ut Presbyteri & Diaconi, per Parochias constituendi, hanc professionem suo Episcopo facerent; ejusque formam pro Graecis edidisse Gregorium XI. pro Latinis Pium IV. Eandem professionem injungi etiam ijs, qui Doctoratum, Licentiam, aut cujusvis artis professionem adipiscuntur, Chirurgis, Medicis, Confessarijs, Concionatoribus, Advocatis, Procuratoribus in causa Religionis, Magistratibus, Ludimagistris, Bibliopolis, Oblaticibus. Videantur Declarationes Cardinalium *ad. cap. 2. Concilij Trident. Sess. 25. de reformat.*

TITULUS III.

De Constitutionibus.

§. I.

Constitutionum origo & divisio.

1. *Constitutio dupliciter sumitur, generaliter & specialiter.*
2. *Ratio nominis.*
3. *Origo Constitutionum.*
4. *Earum condendarum modi, per Epistolam, Decretum & Edictum.*
5. *Constitutiones Principum secularium plerumque leges; Pontificum Decreta, Canones, & simpliciter Constitutiones appellari.*
6. *Constitutionum Ecclesiasticarum species, Dogma, Mandatum, Interdictum, Sanctio, Canon, Decretum, Epistola decretalis.*
7. *Motus proprius, Responsum SS. Patrum, Pragmatica sanctio.*

Cum omne Jus Pontificium, quo utimur, constet scripto aut non scripto, & scriptum sit certius nobiliusque, quam non scriptum, ut antè diximus: ideo summus Pontifex, posito fundamento totius Juris Canonici, incipit à *ure scripto*, cujusmodi est *Constitutio*.

1. Sumitur *Constitutio* dupliciter, nempe generaliter & specialiter. Generaliter sumpta omnes iuris scripti, sive Canonici sive Civilis partes comprehendit, à quocunque, sive à Principe, sive ab inferiori (qui tamen Constitutionis eadem potestatem habeat) proficiscatur, ut de Ecclesiastica Constitutione patet ex *c. 6. 8. & 11. & 12. h. t.* & ita in hoc Titulo sumitur specialiter verò est jus illud scriptum quod Rex vel Imperator vel Princeps constituit, vel edidit, *can. Constitutio Dist. 2. l. 1. D. eod.* Quod enim Principi placuit, legis habet vigorem, *d. l. 1. §. quod Principi, Instit. de jur. nat. gen. & civili:* ut de eo dubitare sacrilegium dicatur in *l. fin. Cod. de LL.*

2. Dicitur autem *Constitutio à Constituen-*do, id est simul statuendo, quasi commune statutum; vel quia lex debeat esse communis, *can. Erit autem Lex. distinct. 4.* vel quia Princeps non solus, sed simul cum Proceribus suis & Consiliarijs leges condar, *l. Humanum Cod. de LL.* Nec obstat, quod ex Constitutionibus quaedam sint personales, *§. ex his Instit. d. tit.* quia quatenus *Constitutio* est personalis, degenerat à nomine & natura Legis ac Constitutionis, & induit nomen & naturam privilegij ut patet ex *can. Regula distinct. 3.* Adde quòd ut inquirunt Philosphi, non sit necesse rationem etymologicam converti cum nomine: nam Fur dicitur à Furvo, eo quòd de nocte fiat, cum tamen etiam fiat de die deturque furtum manifestum, *l. 1. D. De furis.* Sic Tutor à Tuendo, Doctor à Docendo, Augustus ab Augendo dicitur, cum tamen sit tutor, qui non tuetur; Doctor, qui non docet, Augustus qui non auget.

3. Cœpit autem Jus Constitutionis à justificationibus, quas Dominus tradidit Moyse, dicens Exodi 12. *Si emerit servum Hebraum &c. can. Ius autem distinct. 7.* Moyse vero gentis Hebraeae primus omnium divinas leges factis litteris explicavit; & Phoroneus Rex Graecis primis leges judiciaque constituit; & alij alijs: ac inter eos, de quibus ante, Num. Pom.

Pompilius Romanis. Postea, cum populus se-
ditiosos magistratus ferre non posset, Decem-
vitos legibus scribendis creavit, qui leges ex li-
bris Solonis in Latinum sermonem translatas
duodecim tabulis exposuerunt, *can. Moyses d.*
Dist. 7. Ubi *can. seq.* recenseantur nomina eorum,
qui leges duodecim tabularum interpretati
sunt. Cæterum paulatim antiquis legibus ve-
tustate & incuria abolitis, novæ leges à Con-
stantino Cæsare & reliquis successoribus cœpe-
runt, ut ibidem dicitur.

4. Constitutionis, sive civilis sive Ecclesiasti-
cæ, specialiter dictæ, condendæ tres sunt modi
præcipui: per Epistolam, per Decretum & per
Edictum, §. *sed & quod Principi Inst. de jure nat.*
ca. 11. & civil. Per Epistolam, eum Princeps, de re
aliqua dubia absens consultus, rescribit, quid ve-
lit pro jure servari. Hinc nata sunt Rescripta
Principum (cujusmodi sunt, ferè omnes leges
Codicis, in quibus Imperator ad petitionem ali-
cujus respondit, & jus constituit, prout sæpius
solet, *l. sape de officio Præsidis*) & Epistolæ Decre-
tales summorum Pontificum. Sic ex Epistola
Divi Petri ad Alium scripta est, *lex. 2. d. de his qui*
sunt sui vel alieni juris, §. cujus rescripti insit. cod.
sic ex Epistola Adriani lex fin. Cod. de constituta
pecunia §. si plures Instituit. De fidejussorib.

Per Decretum, cum Princeps, sive civilis si-
ve Ecclesiasticus, dere inter partes controversa
cognoscens, judicat, & sententiam definitivam
profert, *l. 9. §. ubi decretum D. de officio Pro conf.*
Talis enim sententia vocatur Decretum & facit
jus non modò inter partes, de præsentibus colliti-
gantes, verum etiam inter omnes alios, similem
controversiam habentes. Et in hoc distinguitur
à sententia judicis inferioris, quæ inter partes
dumtaxat collitigantes facit jus: & de qua pro-
inde intelligitur illud. Res inter alios acta alijs
non præjudicat. Dicitur etiam Decretum con-
stitutio summi Pontificis, eum consilio Cardina-
lium ad nullius consultationem edita, *secundum*
Gloss. in princip. distinct. 3.

Per Edictum, cum Princeps, non interroga-
tus de jure, nec de causa cognoscens, sed casus
futuros prospiciens, sponte & proprio motu a-
liquid pro bono Reipub. edicit & promulgat.
Unde sunt Edicta Principum, quæ vulgo *Plac-*
cores appellamus; & sunt Constitutiones ge-
nerales Principis, aliquid iubentis aut prohi-

bentis, Ejusmodi quoque sunt Novellæ Con-
stitutiones Justiniani, & plera que Constitutio-
nes in Codicem relatæ, incipientes ab his vel si-
milibus verbis: *Hac perpetua, vel perpetua vali-*
tura lege sancimus, & c. ut in l. 3. Cod. de LL. & l.
Hac editæ Cod. de secundis nuptiis. Sic Prætores
& alij Magistratus, per Edicta tantum jus con-
stituebant, ob doni, odij, amicitia ve suspicionem,
quæ à Principe absunt. Theophilus in §. *Præ-*
torum quoque Edicta, Instituit. De jure nat. &
civil.

5. Solent autem Constitutiones Principum
sæcularium pressius hodie appellati Leges: nam
olim Lex dicebatur, quam populus. Senatorio
Magistratu, veluti Consule interrogante fere-
bat, §. *Lex est Inst. De jure nat. gent. & civil.* Unde
& à Plebiscitis, Senatusconsultis, & alijs Juris
civilis partibus separabatur, ut constat ex §.
scriptum autem jus Instit. d. 111. & alijs pluribus lo-
cis: licet interdum etiam latius sumpta Plebisc-
itum comprehendere, l. 6. D. de pactis l. 1. D. de
off. ejus cui mandata est jurisdictio.

At verò Pontificum Romanorum Constitu-
tiones potius Decreta, & Constitutiones, &
Canones, quam Leges appellantur, & præferri
debent Constitutionibus Principum sæcularium.
can. Suscipitis dist. 10. & hæc illis obsequi de-
bent, can. Constitutiones & seqq. ead. dist. Quini-
mò si sint contra Canones & Decreta Romano-
rum Pontificum, ac bonos mores, nullius sunt
momenti, *d. can. Constitutiones: & si factæ fue-*
rint adversus Evangelicam & Propheticam do-
ctrinam, stare nequeunt, can. Omne xxv. qu. 1.
Ubi autem Evangelicis atque Canonicis decer-
tis non obviaverint, omni reverentiâ dignæ ha-
bendæ sunt, *can. Suscipitis in fine.* Quilibet verò
Constitutio, sive Ecclesiastica sive civilis peni-
tus excludenda est, si juri naturali vel divino
contraria probetur, *can. Sanè in fine Distinct. 9.*

6. Constitutionis Ecclesiasticæ septem vi-
dentur esse species. Dogma, Mandatum, Inter-
dictum, Sanctio, Canon, Decretum, Epistola De-
cretalis, ut docet Turrecem. §. *porro Distinct. 3.*
Dogma dicitur Constitutio Ecclesiastica, ad fi-
dem pertinens, *can. pen. de consecr. distinct. 5.*

Mandatum est Constitutio Ecclesiastica ad
disciplinam pertinens, *can. denique distinct. 4.*

Interdictum dicitur Constitutio, quæ ad
correctionem præsentium & imminetium
malo.

malorum ordinatur. Unde differt ab Edicto, quod Edictum sit generalis Constitutio, jubens aliquid vel prohibens, in formam legis universalis promulgata, nullâ adjectâ pœna, *can. Non propter de consecrat. d. distinctâ 4.* ut illud ab Augusto de describendo universo orbe.

Sanctio proprie est Constitutio pœnalis, seu quæ certam pœnam, præsertim capitis, non obtemperantibus irrogat, *l. Sanctio D. De pœnis, §. Sancta Instit. de rer. divis.* Et enim Sancire, auctore Servio, sanctum aliquid, id est, consecratum facere, fuso sanguine hostiæ. Hujusmodi sanctio est in *can. Si quis suadente xvii. qu. 4.* Et hinc leges ipsæ sanctæ vocantur, quia sanctione & pœnæ comminatione stabilitæ & confirmatæ sunt. Latè sumpta vox Sanctio omnem Constitutionem Principis sæcularis vel Romani Pontificis designat, *Cod. de novo Cod. faciend. §. quibus vers. colligentes, can. Consulisti 2. q. 5. c. Inter corporalia, ibi: quod non est sanctorum Patrum decreto sancitum; & De transit. Episcopi.* Latissimè verò totius Juris collectionem significat, *d. §. quibus.*

Canon dicitur Constitutio, quæ in Concilio Universali vel Provinciali promulgatur. Exemplum de generali, in *c. Nonnulli inf. de rescriptis, de provinciali in c. 1. & 3. & De foro competenti.* Latius sumitur pro omni Constitutione Ecclesiastica, sive à Pontifice sive à Concilio facta, ut in *§. porro Canonum distinct. 3.*

Decretum in genere est sententia Principis inter partes, de quarum ipse causâ cognovit, & sententiam dixit, *l. Minor autem §. 1. D. de minoribus;* vel interlocutus est, *l. 1. D. de constitut. Princ. l. Extras D. Quod metus causa, l. penult. D. ad leg. tul. de vi privata.* Hoc loco Decretum est Constitutio, quam Papa non consultus cum Cardinalibus, & senlum præstantibus, super aliquo negotio constituit, & in scriptum redigit. Exemplum in *c. Et si membra & De his, qua fiunt à Prælato sine cons. Capituli, can. Generali xxv. q. 1.*

Decretalis Epistola dicitur, quam Romanus Pontifex alicui, super aliqua causâ dubitanti, & Sedem Apostolicam consulenti, scripto transmitti; sive solus *c. 1. inf. de rescriptis,* sive de consilio fratrum, *c. Bona memoria inf. de elect.* seu est Constitutio Pontificis ad alicujus consultationem promulgata. Indifferenter tamen dicitur etiam Canon & Decretum.

7. His addi possunt Motus Proprius, Res-

ponsum sanctorum Patrum, Præceptum, & Pragmatica Sanctio. Motus proprius dicitur, cum Pontifex sive Princeps, nullius intercedente consilio aut suâ vel petitione, aliquid facit, Responsum sanctorum Patrum, est dictum, ad interpretandum seu respondendum prolatum, & in corpore Juris clausum, Præceptum idem videtur quod Mandatum, ut à superiore præcipitur, licet inter ea nonnulli distinguant. Pragmatica Sanctio est illud, quod Imperator de consilio Procerum sanxit & statuit, *l. ult. Cod. de divers. rescriptis, & ibi Glossa, ut & in l. jubemus Cod. de sacros. Ecclesiis, & in can. Pervenit distinct. 100. §. 11.*

Quinam possint condere Constitutione: & quæ sit illius vis ac potestas.

1. Qui condere Constitutionem Ecclesiasticam possint.
2. Vis & effectus ejusdem: quod futuris det formam negotijs.
3. Quod omnes fideles liget.
4. Quod posterior de eadem retrahatur ad priorem, & e contra.
5. Quatenus Constitutiones pœnales obligent & extendantur.
6. Quatenus ignorantes obligentur; & quotuplex ignorantia.
7. Constitutionum & alia Generales, alia Speciales.
8. Constitutio proprie dicta debet esse justa & universalis.

1. Constitutionem Ecclesiasticam, generaliter dictam, condere in primis potest summus Pontifex, *c. fin. h. r. c. Inter alia de sent. excommunicat.* deinde alii Prælati inferiores, ut Legatus Pontificis, *c. fin. inf. de officio Legati c. 1. inf. de locato;* Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, *c. 2. inf. de majoris & obed. & c. Extra inf. de locato* Collegia Ecclesiastica, prout de his plenius Hostiensis in *Summa hoc tit. Honor. ab Axel d. tit. n. 3.* Constitutionem verò Ecclesiasticam, strictè & proprie dictam, condere potest solus Pontifex, vel alius ex eius auctoritate.

2. Vis verò & effectus Constitutionis Ecclesiasticæ est, quod futuris feratur negotijs, non autem præteritis; nec ad ea regulariter extendatur, nisi id exprimat, *cap. 2. & fin. inf. eod. cap. deliberatione §. fin. de offic. deleg. in 6. & ibi Cano-*

Canonista, l. *Leges & constitutiones C. De LL.* aut sublit causa, cur ad casus præteritos extendi debeat: ut si peream reproberetur, quod Juri naturali, aut divino repugnat. Vide Navarrum *h. tit. Conf. 5. & in Relektione cap. Si quando Descriptis exceptione 21* Hinc And. Gall. lib. 2. *Observat. 9.* concludit, Constitutiones Caroli V. de reddituum emptionibus, Angustæ promulgatas, ad rationem viginti pro uno, non extendi ad casus præteritos, quodque quoties nova Constitutio emanat aliquid circa negotij ordinationem vel contractus disponens, semper considerari debent mores & consuetudines, quæ tempore contractus extiterunt, non autem quæ postea introducantur, quia futurorum scientiam contrahentes habere nequeunt: & ita, inquit, docet Baldus Bartolus, & alij, quos citat.

3. Constitutio summi Pontificis, postquam legitime est promulgata, omnes Christi fideles obligat. Sufficitque eam ad illum effectum promulgari solènter & publice in Urbe, *c. 1. §. Quod ne sufficit De postulat. Pralat.* nisi clausulam publicationis specialem insertam habuerit, *Quoniam 40. De Simonia, c. Omnis 12. vers. Unde de panit. & remis.* Constitutio vero Principis secularis, vel Prælatorum inferiorum summo Pontifici, solum territorij subditos attingit, *l. Extra territorium D. de jurisd. om. judicium, DD. in l. eun. Hos populos Cod. De summa Trinitate*: nec potest Pontificiæ Constitutioni repugnare aut illam tollere, *c. Sollicitud. de majoritate & obedientia, can. Inferior dist. 21.* Neque enim regulariter licet inferioribus aliquid contra Canones statuere, quamvis possint consuetudinem inducere, ut postea dicemus. Dico regulariter; quia quibusdam casibus id possunt, quorum præcipuos videre licet apud Joan. Pet. Monet. in *Tract. De distributionibus quotidianis, parte 2. q. 13. n. 6. & seqq.*

4. Insuper in eo consistit vis Constitutionis, quod posterior de eadem retrahatur ad priorem, & contra, declarandi vel supplendi causa, nisi sit priori contraria; tunc enim eam tollit, etiam nullâ illius factâ mentione, *c. 1. h. t. in 6. c. 1. inf. de cognat. spirit. l. Non est novum D. De LL. Glos. in cap. Quoniam dist. 18.* licet speciales consuetudines & statuta locorum contraria non tollat, nisi id exprimat, *rex. expressus in d. c. 1. h. tit. in 6.* Marcus de Mantua *Singul. 233.* Ratio prioris est, quia, ut in *d. c. 1.* dicitur summus

Pontifex censetur habere omnia jura in scriinio pectoris sui; & ideo condendo Constitutionem priori (quam scire reputatur) contrariam, censetur ei derogare. Ratio posterioris est, quia locorum specialium & personarum consuetudines & statuta, cum facti sint, & in facto consistant, potest probabiliter ignorare; & ideo per Constitutionem eis contrariam, a se noviter editam, nisi in ea expresse caveatur, non censetur ijs in aliquo derogare.

5. Regulariter autem & limitatur Constitutio à ratione finali Constitutiones que novæ personales vel odiosæ restringendæ sunt; potissimum quæ à jure communi recedant & exorbitant, id est, jure communi in aliquo derogant, omnium verò maxime, quæ Ecclesiasticæ libertati etiam rationabiliter contrariantur, *Ausb. Cassa C. de sacros. Ecclesiis*; ita ut verborum quibus conceptæ sunt, tenorem ac rigorem non excedant. Nisi sint Constitutiones, quæ concernant favorem Reip. vel salutem animarum; nam tales, licet odiosæ, extenduntur ad similes casus, *Felinus Conf. 18. n. 14.* Non censetur autem Constitutio sublata per non usum, nisi probetur contrarius usus; & illum alleganti incumbit probatio. Verran. *decis. 220. parte 1.* Constitutione verò cassatâ, non cassatur ejus effectus prius editus, nisi in ipsa cassatione dicatur, ut Constitutio habeatur pro infecta; & hoc, si alias fuit valida, *Abbas in c. Quæ in Ecclesiis 7. h. t.*

6. Circa Constitutionum obligationem illud quoque notandum, eas, exceptis quibusdam casibus, non ligare ignorantes, *l. Si ignorant, juncta Glos. D. locat. c. Si verò 2. inf. de sent. excommunicat. can. Lectores dist. 32* modò ignorantia non sit crassa supina, vel affectata, sed probabilis seu invincibilis, ut vocant Theologi. Crassa sive supina est, qua quis ignorat, quod communiter omnes sui ordinis & conditionis sciunt; quod contingit per culpam latam, non etiam per levissimam vel levem. Affectata seu optata est, quâ quis ignorat, quod scire teneretur, qui non vult scire, quo liberius peccet, iuxta illud *Psal. 68. Noluit intelligere, ut bene ageret,* relatum in *can. Ideo dist. 37.* Justa verò est, quâ quis ignorat, quod non oportet eum scire, *can. Turbatur h. notandum q. 4. & quâ communiter homines ejusdem ordinis adhiberi diligentiam laborant. Et hæc omnimò excusat, quando*

quando est causa actus, quando scilicet actus non fieret, nisi ignoraretur; & ideo excusat omnino à peccato: scus quando est comes peccati; uti est, quando peccaretur, etiam si sciretur: nam hæc nunquam excusat à culpa. Videatur plenius Navar. *Cons h tit.*

7. Constitutionum alia sunt Generales, alia Speciales seu Personales, Generales vim legum obtinent, & generaliter omnes tenent, *l. 1. & 3. h. 1. No vel de Ecclesiast titulis 131 in princ.* Et censentur Generales, quando facta sunt per verba generalia, quia ubi lex non distinguit, nec nos distinguere oportet, *arg. l. De pretio 8. D. de public. in rem ad.* tamen si aliqua esset dubitandi ratio, an sint generales, vel non: quia dici solet, quod lex simpliciter lata comprehendat omnem casum, dato, quod in uno sit major ratio, quam in alio. *l. 1. §. quod autem D. de aliat. l. in fraudem §. fin. D. de restam milit.* Etiam generaliter intellectæ continentur rigorem, & essent duræ, *l. Prospexit D. Qui & à quibus manumissilib. non sunt.* & c. item etiam si sint solum generales in fine, & speciales in principio, *Glossa in Rubr. Cod. Etiam ob chyrographariam pecuniam & c. Insuper etiam si sint solum generales in sua præfatione & initio quia licet postea loquantur per verba specialia tamen tota lex est generalis, l. Regula §. fin. ibi: nam initium Constitutionis, & c. ibid. Bart. D. de iuris & facti ignorantia.* Speciales sunt, quæ non omnibus, sed alicui vel aliquibus tantum, vel certo hominum generi aut loco positæ sunt: & ideo solum ius impetrantis concernunt, nec ad successores eorum, contra quos impetratæ sunt, extenduntur, & morte etiam impetrantis expirant, *c. Signif. 36. inf. de rescrip. & aliter vocantur Rescripta, de quibus seq. Tit.*

8. Porro ut Constitutio propriè dicta sit valida, oportet eam esse æquam, justam & universalem. *can. Erit autem lex dist. 4.* ut etiam mature & cum iudicio deliberato fiat, non præcipitanter & ex abrupto, *c. Alma, vers. diligenti habitæ deliberatione De sen. ex com. in 6 l. 1. D. de LL. factaque ad rumorem populi non tenet, arg. l. Si privatus 7. D. Qui & à quibus & c. Nec debet per eam dari facilis occasio ad delinquendum: aliàs tamquam iniqua reprobatur, *l. Illud convenire §. 1. D. de pactis dotal. c. Quomodo modum c. Esi Christus vers. sic. quadam enim inf. de iurejurando Lud. Romanus Singul. 714. incip. Iudex potestatis.**

TITULUS III.

De Rescriptis.

§. I.

Rescripti nomine quid veniat.

1. Quid sit Rescriptum
2. Qui rescribere possint.
3. Differentia inter Rescriptum & privilegium.

Quia Rescripta sunt quædam, ut ante diximus, Constitutiones speciales, per quas ut plurimum dantur ministri, qui jura exequantur, sine quibus parum est jura condere, *c. Vbi periculum 3. c. Commissa 35. de electione in 6.* ideo Pontifex post Titulum de Constitutionibus tractat de Rescriptis.

1. Rescriptum in genere nihil est aliud, quam Constitutio per epistolam specialis, vel, juxta Rebuffum, *Tract. de rescriptis nu. 5.* est Principis concessio, per litteras authenticas legitime facta: sive sit secundum jus, ut si mandetur, quantum fiat jus, *cap. Licet 12. inf. de officio ordinarii, juxta text. in cap. 1. h. t.* sive contra jus aliquid concedatur, veluti quod condemnatus adhuc audiatur. Nam quod dicitur, rescriptum contra jus non valere, verum quidem est, nisi in rescripto juri derogetur, ut in *l. fin. Cod. Si contra jus, & c. Nisi enim Princeps expressè deroget juri, oportet iudicem judicare secundum jus, c. Si quando 5. h. t.* quia mens Principis præsumitur talis, qualis de jure esse debet, *l. Ex Facto D. de vulgari & pupill. sub stit.*

2. Dicitur, Principis; id est, cujuslibet locum primum obtinentis, qui rescribere potest. Cujusmodi in primis est Papa. *zoro h. tit. & alia juris* cuius rescripta interdum vocantur *Litteræ Apostolica* vel *rescripta Apostolica*: & rescriptum, quo alicui causa committitur, dicitur *Commissio*. *cap. Sedes 14. & seq. h. t.* Secundo Imperator, *sis. Cod. de precibus imp. offeren. & de diversis rescriptis.* Et hujus rescripta subinde vocantur *Divina iussiones, sacri assatus, Sacra oracula, Sacra forma aut iussiones, Imperiales concessiones Sacra littera*, Tertio, Rex Hispaniæ, Franciæ, & quilibet alius Princeps, non recognoscens superiorum. Quarto Cancellaria; sive Papæ, *c. Ad hæc 10. h. t.* sive Imperatoris vel Regis, in sua scili-